
ХРОНІКА

Орест Матковський¹, Ігор Наумко², Леонід Скакун¹

¹*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, Львів, Україна, 79005,
tmineral@franko.lviv.ua*

²*Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України,
вул. Наукова, 3а, Львів, Україна, 79060,
igggk@mail.lviv.ua*

ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ 50-РІЧЧЮ ІНСТИТУТУ ГЕОХІМІЇ, МІНЕРАЛОГІЇ ТА РУДОУТВОРЕННЯ ІМЕНІ М. П. СЕМЕНЕНКА НАН УКРАЇНИ)

Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України (ІГМР НАНУ, м. Київ), який заснував 1969 р. віце-президент АН УРСР, академік М. П. Семененко як Інститут геохімії і фізики мінералів (ІГФМ) АН УРСР, за 50 років діяльності перетворився на потужний дослідницький центр сучасної геологічної науки. Він посідає одну з чільних позицій серед установ Відділення наук про Землю Національної академії наук України та має високий міжнародний авторитет і визнання науковців Європи й світу. Серед наукових інтересів установи превалює розвиток фундаментальних і прикладних досліджень у галузі наук про Землю: геохронологія і стратиграфія докембрію, регіональна і генетична мінералогія, біо- та наномінералогія, петрологія, геологія і геохімія рудних родовищ, розшукова та екологічна геохімія, з'ясування закономірностей формування й локалізації родовищ корисних копалин (чорних, кольорових, благородних, рідкісних металів, радіоактивних елементів), геохімічні, мінералогічні, петрологічні, ізотопно-геохронологічні методи їхнього прогнозування і розшуків, прогнозне оцінювання перспективно рудоносних формацій і територій та ін.

Висвітленню досягнень у зазначених напрямках була присвячена наукова конференція “Здобутки і перспективи розвитку геологічної науки в Україні”, яку організували на честь 50-річчя Інституту 14–16 травня 2019 р. у Києві. В її роботі взяли участь 165 представників з понад 30 науково-дослідних установ, закладів вищої освіти, виробничих організацій і приватних підприємств України (Київ, Львів, Харків, Кривий Ріг), Словаччини й Туреччини.

Науково-організаційні аспекти роботи конференції забезпечував оргкомітет у такому складі: голова – О. Пономаренко, заступник голови – Л. Степанюк, учений секретар – В. Сукач, члени оргкомітету – Г. Артеменко, О. Брик, Д. Возняк, О. Грінченко, К. Деревська, М. Донської, Е. Жовинський, В. Загнітко, В. Квасниця, С. Кривдік, І. Кураєва,

С. Мачуліна, В. Овсієнко, В. Семененко, В. Сьомка, М. Таран, А. Шашмаз (Туреччина), Є. Шеремет.

До початку конференції було опубліковано збірник тез у двох томах “Здобутки і перспективи розвитку геологічної науки в Україні” (К., 2019. Т. 1. 244 с.; Т. 2. 262 с.) і книгу “Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М. П. Семененка НАН України: 50 років” (гол. ред. О. Пономаренко, відп. ред. В. Павлишин. К., 2019. 266 с.), яку на конференції презентував *В. Павлишин*.

Двотомний збірник містить 230 тез, які згруповано за десятьма напрямками: 1) аналіз сучасного стану та актуальні завдання геологічної науки в Україні (15 тез); 2) геохімія процесів мінерало-, породо- та рудоутворення, геохімічні розшуки корисних копалин (43); 3) регіональна та генетична мінералогія, фізика мінералів (47); 4) геохронологія та ізотопне датування ендегенних геологічних процесів (9); 5) геологічна будова, генезис і закономірності розміщення родовищ корисних копалин (47); 6) еколого-геохімічні дослідження, геохімічний моніторинг довкілля (29); 7) петрологія: ендегенні процеси породо- та рудоутворення (21); 8) стратиграфія докембрійського фундаменту, його осадового чохла та фанерозойських регіонів (10); 9) космічна речовина й астроблеми (8); 10) тектоніка (5). Найбільшу кількість доповідей присвячено геохімії процесів породо-, мінерало- та рудоутворення і геохімічним розшукам, регіональній та генетичній мінералогії, фізиці мінералів, геологічній будові, генезису і закономірностям розміщення родовищ корисних копалин.

У книзі про Інститут наведено історію його створення й розвитку, сучасну структуру та найвагоміші здобутки (головно за останні 25 років). Зазначено, що в Інституті провадять різнопланові дослідження в різних галузях геохімії (у тім числі ізотопної, ізотопно-геохронологічної, екологічної), класичної та сучасної мінералогії, петрографії й петрології, учення про рудні родовища і мінерагенії. Книга містить передмову, стислий історичний нарис, відомості про директорів Інституту, сучасну структуру та основні досягнення Інституту й окремих його відділів, наукові напрями діяльності та наукові школи, видавничу діяльність, наукові та виробничі зв'язки, участь у міжнародних проектах, інформацію про здобутки науковців, зокрема, щодо захисту докторських і кандидатських дисертацій, видання монографій, різноманітних нагород. Наприкінці книги стисло висвітлено перспективи розвитку Інституту згідно з “Концепцією діяльності та розвитку ІГМР на 2017–2022 рр. та до 2030 року” за такими напрямками, як геохімічний, мінералогічний, петрологічний, рудно-металогенічний, музейна справа.

Перше пленарне засідання відбулося 14 травня у Великій актовій залі Інституту. Його відкрив директор ІГМР НАН України, академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України, акад. *О. Пономаренко*.

З привітаннями виступили: *О. Кирилюк* – голова Державної служби геології та надр України, *П. Загороднюк* – голова ради директорів TUTKOVSKY PLC, *В. Безвинний* – голова ради директорів міжнародного хабу природних ресурсів TUTKOVSKY, член правління ВГО “Спілка геологів України”, *В. Приходько* – головний геолог ДП “Українська геологічна компанія”, *О. Матковський* – професор кафедри мінералогії геологічного факультету Львівського національного університету (ЛНУ) імені Івана Франка, *І. Наушко* – завідувач відділу геохімії глибинних флюїдів Інституту геології і геохімії горючих копалин (ІГГК) НАН України, *С. Шехунова* – член-кор. НАН України, заступник академіка-секретаря Відділення наук про Землю НАН України, заступник директора Інституту геологічних наук НАН України.

Акад. О. Пономаренко відкриває наукову конференцію “Здобутки і перспективи розвитку геологічної науки в Україні”, присвячену 50-річчю Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України.

Проф. О. Матковський виступає з привітанням від геологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Д-р геол. наук І. Наумко виступає з привітанням від Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України. У президії сидять (зліва направо): О. Пономаренко, О. Кирилюк, П. Загороднюк, В. Приходько.

За високий професіоналізм, наукові здобутки та з нагоди 50-річчя Інституту багатьом його працівникам було вручено нагороди, подяки і грамоти від Державної служби геології та надр України, ВГО “Спілка геологів України”, Президії НАН України та дирекції Інституту.

Пленарні наукові засідання відбулися 14–15 травня: чотири – у Великій актовій залі, одне вечірнє – у Малій залі (за напрямом “Геоекологія та гідрогеологія”). На них заслухано 50 доповідей. На стендах було представлено понад 100 доповідей.

На першому (ранковому) засіданні виголошено сім доповідей, які були присвячені нагальним завданням геологічної науки в сучасній Україні (автори О. Пономаренко, *І. Палкін* (доповідач), Л. Степанюк, В. Сукач), розвитку екологічної геохімії в ІГМР імені М. П. Семененка НАН України (*І. Курасва*), творчій науковій співпраці ІГМР та ІГГК НАН України (О. Пономаренко, М. Павлюк, *І. Наумко*), генезису Анадольського рідкісноземельного родовища за ізотопним складом стронцію в апатиті (*С. Кривдік*, Є. Шеремет, О. Висоцький, І. Котвицька), перспективам геохімічних досліджень для вирішення розшукових та екологічних задач на території України (*Е. Жовинський*, Н. Крюченко), калієвмісним породам Українського щита (*Л. Степанюк*, О. Грінченко), здобуткам мінералогії в Україні (*В. Павлишин*, О. Матковський, О. Довгий).

На другому (вечірньому) засіданні заслухано 11 доповідей, які стосувалися таких проблем: шляхи розширення мінерально-сировинної бази України для виробництва високоякісних залізорудних концентратів (О. Пономаренко, *О. Брик*, Н. Дудченко та ін.); Ve , Fe^{2+} -заміщення в природних берилах за даними оптичної абсорбційної спектроскопії та мікрозондових досліджень (*М. Таран*, О. Вишневський); петрогенні процеси концентрування Ti в магматичних породах (*С. Кривдік*, О. Дубина, *В. Гаценко*); стабільність монациту-(Se) у магматичних і метаморфічних фельзичних системах (*І. Броско*, М. Ондрейка); еколого-геохімічний моніторинг снігу гірських вершин території Карпатського біосферного заповідника (*Н. Крюченко*, Е. Жовинський, П. Папарига);

Голова Державної служби геології та надр України О. Кирилюк вручає нагороду проф. В. Павлишину.

Учасники наукової конференції "Здобутки і перспективи розвитку геологічної науки в Україні", присвяченої 50-річчю ІГМР НАН України, у залі засідань.

термодинамічна еволюція верхніх геосфер: атмосфери, земної кори, гідросфери і біосфери (Р. Белевцев, В. Блажко, С. Терещенко); Сергіївське родовище (Середнє Придніпров'я, Український щит) як потенційний об'єкт для промислового освоєння (В. Сукач, О. Бобров, Л. Ісаков, О. Лисенко); походження текстурних компонентів матриці хондритів (В. Семененко, А. Гірич, К. Шкуренко); особливості хімічного складу корінних фосфор-титанових руд Кропивнянського родовища (В. Харитонов, Т. Харитонova); можливі варіанти прикладної мінералогії родовищ залізо-кременистої формації України (Б. Червоний); вік порід у ділянці знесення для кварцитів родіонівської світи інгуло-інгулецької серії (Жовтянська ділянка Правобережного району) (Г. Артеменко, Л. Шумлянський, А. Беккер, А. Хоффманн); геохімічні особливості формування ореольних вод бітумо-гідротермальних мінеральних асоціацій (Л. Іщенко, В. Суярко).

На третьому (ранковому) засіданні 15 травня з доповідями виступило 11 науковців. Розглянуто такі проблеми: термобарогеохімічні й мінералогічні ознаки ліквідації розплавів (Г. Кульчицька, Д. Черниш); можливості використання включень для реконструкції *PT*-умов мінералоутворення (Д. Возняк); техніко-економічні показники та рекомендації з подальшого освоєння Чернігівського апатит-рідкіснометалевого родовища (М. Козар, Є. Шеремет, Л. Сетая); гідротермальна прожилкова мінералізація Заваллівського графітового родовища (Л. Скакун, Р. Мінкевич); утворення відманштеттової структури в метеоритах (О. Борисенко); кристалохімія, оптична та інфрачервона спектроскопія смарагду з Крутої Балки (Приазов'я) (Г. Франц, В. Хоменко, М. Таран та ін.); Sm-Nd ізотопний склад архейських метабазитів і метаяльтрабазитів побузького комплексу з Одеської каменоломні (Ю. Єгорова, Є. Богомоллов); використання магнітометрії в науках про Землю (С. Попов, А. Меньшов, А. Сухорада та ін.); штучна трансформація мінеральних зерен і напрями її використання (В. Іванченко, Ю. Чугунов); закономірності формування вугільно-вуглеводневих формацій (Н. Вергельська); хімічний та ізотопний склад оксидів і карбонатів заліза як індикатор їхнього генезису (В. Загнітко, К. Гоголев).

На четвертому (вечірньому) засіданні заслухано дев'ять доповідей, які стосувалися стратиграфії та кореляції розрізів докембрію центральної частини Українського щита (М. Костенко); пропозицій з серіального поділу стратиграфічного розрізу Кривбасу (В. Покалюк); метастабільності включень у пісковиках Донбасу (В. Баранов, Я. Антипович); історії, сучасного стану і перспектив родовищ алебастру Галичини (В. Гулій, У. Борняк, О. Костюк, В. Степанов); відходів вуглепромислових підприємств як потенційного джерела мінеральної сировини (І. Удалов, О. Клевцов, А. Кононенко); геохімії базальтів південно-західної окраїни Криму на суші й у морі (К. Шнюкова); особливостей внутрішньої структури кімберлітових трубок за результатами частотно-резонансної обробки космічних знімків (Н. Якимчук, С. Левашов, І. Корчагін); імпактних структур як частини історії Землі (К. Деревська); рівня значущості мінералів-супутників золота в конгломератах як розшукових ознак золотого зруденіння (О. Шестаков); гідротермально-метаморфізованого вугілля з рудників основних і благородних металів рудного поля Штъявніца (Словаччина) (І. Котулова, С. Єлень).

На останньому пленарному засіданні обговорювали матеріали доповідей. У дискусії взяли участь Л. Степанюк, С. Кривдік, В. Павлишин, Р. Бєлєвцев, О. Матковський та інші учасники конференції. Зазначено про масштабність її тематичних напрямів, важливість публікації отриманих нових фундаментальних і прикладних результатів та вдалу організацію конференції. Прийнято ухвалу, у якій оцінено вагомість внеску науковців ІГМР НАН України у розвиток фундаментальної науки, окреслено коло ще не вирішених наукових завдань, підтримано доцільність створення в Інституті на базі наявних мінералогічних колекцій Мінералогічного музею імені акад. В. Вернадського.

Конференція завершилася надзвичайно цікавою геологічною екскурсією “Мандруючи Іллінецьким кратером”, яку організували і провели 16 травня К. Деревська, В. Сукач та Є. Гуров.

Екскурсію розпочали в с. Лугова Вінницької обл. У каменоломні, розташованій на східній околиці с. Кальник (лівий берег р. Соб), учасники конференції ознайомилися з породами так званої мішені, у які колись влучив болід, – палеопротерозойськими гранітоїдами гайсинського комплексу; їх детально схарактеризував В. Сукач. Власне Іллінецький кратер є геологічною пам'яткою місцевого значення, яку зручно облаштовано оглядовими майданчиками та інформаційними таблицями.

Учасники конференції на екскурсії "Мандруючи Іллінецьким кратером".

Дослідник цієї структури Є. Гуров ознайомив екскурсантів з імпактними утвореннями в невеликій закинутій каменоломні. Тут відслонені імпактні туфи і брекчії – зювіти, а також пласти тагамітів – імпактних розплавлених порід. Поряд з каменоломнею є археологічна пам'ятка – рештки майстерні з виготовлення жорен із зювітів, яка існувала з неоліту до XIII ст. Під час екскурсії зав. каф. мінералогії ЛНУ імені Івана Франка Л. Скакун зібрав колекцію зрців імпактитів, яку буде виставлено в Мінералогічному музеї імені академіка Євгена Лазаренка.